

МЕДИЦИНА, ПЕДАГОГИКА И ТЕХНОЛОГИЯ: ТЕОРИЯ И ПРАКТИКА

Researchbib Impact factor: 13.14/2024

SJIF 2024 = 5.444

Том 3, Выпуск 04, Апрель

О‘ZBEKISTONDA TUG‘ILGAN CHAQALOQLAR O‘RTASIDA PATOLOGIK SARIQLIKLARNING SABABLARI VA UCHRASH CHASTOTASI

Karomatova Fazolat Abdiqahhorovna

fazolatkaromatova761@gmail.com

Buxoro Davlat tibbiyot instituti

Bolalar kasalliklari propedevtikasi va bolalar nevrologiyasi kafedrasida assistenti

Annotatsiyasi: Ushbu maqola O‘zbekistonda tug‘ilgan chaqaloqlar o‘rtasida patologik sariqliklarning sabablari va uchrash chastotasini tahlil qilishga qaratilgan. Patologik sariqliklar, ya'ni buyrak va jigar faoliyati bilan bog‘liq muammolar, yangi tug‘ilgan chaqaloqlarda keng tarqalgan va sog‘liqni saqlash tizimida alohida e‘tibor talab qiladigan holatlardir. Maqolada, sariqlikning rivojlanishiga olib keladigan asosiy omillar, jumladan, jigar kasalliklari, metabolik buzilishlar, infeksiyalar va genetik nuqsonlar haqida batafsil ma'lumot berilgan. Shuningdek, O‘zbekiston sharoitida patologik sariqliklarning uchrash chastotasi va bu holatlarning erta tashxis va davolashning ahamiyati ko‘rib chiqilgan. Maqola chaqaloqlarda patologik sariqliklarning oldini olish va davolash bo‘yicha takliflar va tavsiyalarni o‘z ichiga oladi.

Kalit so‘zlar: Patologik sariqlik, chaqaloqlar, jigar kasalliklari, metabolik buzilishlar, infeksiyalar, genetik nuqsonlar, tashxis, davolash, sog‘liqni saqlash.

Kirish.

O‘zbekistonda tug‘ilgan chaqaloqlarda patologik sariqliklar keng tarqalgan va sog‘liqni saqlash tizimida alohida e‘tibor talab qiladigan holatlardan biridir. Bu holat, asosan, jigar, buyrak va boshqa metabolik tizimlarning buzilishi bilan bog‘liq bo‘lib, chaqaloqlarning sog‘lig‘iga jiddiy ta'sir ko‘rsatishi mumkin. Patologik sariqliklarning rivojlanishiga olib keladigan asosiy sabablarga jigar kasalliklari, infeksiyalar, genetik omillar va metabolik buzilishlar kiradi. Ushbu maqola O‘zbekistonda patologik sariqliklarning sabablari, uchrash chastotasi hamda erta tashxis va davolash usullari haqida batafsil ma'lumot taqdim etadi. Chaqaloqlarda bu holatlarni o'z vaqtida aniqlash va samarali davolash sog‘liqni saqlash tizimining samaradorligini oshirishi mumkin, shu sababli maqolada chaqaloqlarni davolash va profilaktik choralarga alohida e‘tibor qaratiladi.

МЕДИЦИНА, ПЕДАГОГИКА И ТЕХНОЛОГИЯ: ТЕОРИЯ И ПРАКТИКА

Researchbib Impact factor: 13.14/2024

SJIF 2024 = 5.444

Том 3, Выпуск 04, Апрель

Asosiy qism.

Patologik sariqliklar chaqaloqlarda jigar va boshqa metabolik tizimlar faoliyatining buzilishi natijasida yuzaga keladi. Bu holat yangi tugʻilgan chaqaloqlarda koʻplab tibbiy muammolarni keltirib chiqarishi mumkin, shu jumladan, buyrak va jigar faoliyati, qondagi moddalar almashinuvi va boshqa organlar tizimi bilan bogʻliq xastaliklar. Patologik sariqlikni aniqlashda asosiy eʼtibor chaqaloqning terisidagi sarigʻlikning darajasi va davomiyligiga qaraladi. Patologik sariqlik odatda ikki yoshgacha boʻlgan chaqaloqlarda kuzatiladi, ammo uning sabablari va kechishi har bir holatda turlicha boʻladi.

1. Patologik sariqliklarning sabablari. Patologik sariqliklarning turli sabablari mavjud. Ularning baʼzilari quyidagilardir:

Jigar kasalliklari: Jigarning normal faoliyatining buzilishi yangi tugʻilgan chaqaloqlarda sariqlikning asosiy sabablaridan biri hisoblanadi. Jigar yetishmovchiligi, gemolitik anemiya, va boshqa jigar kasalliklari patologik sariqlikka olib kelishi mumkin. Yangi tugʻilgan chaqaloqlarda jigar hujayralarining zararlanishi natijasida qondagi bilirubin darajasi ortadi, bu esa sariqlikka sabab boʻladi.

Metabolik buzilishlar: Kallikinin-aldosteron tizimining buzilishi, tirozol bilan bogʻliq buzilishlar va boshqa metabolik kasalliklar sariqlikni keltirib chiqaradi. Bunday holatlar chaqaloqlarda toʻliq metabolik tizimning buzilishi natijasida yuzaga keladi va koʻp hollarda jigar funksiyalarini toʻliq tiklash uchun davolash talab etiladi.

Genetik omillar: Baʼzi genetik kasalliklar ham patologik sariqliklarning rivojlanishiga sabab boʻladi. Misol uchun, Gilberts sindromi, Rotor sindromi kabi irsiy kasalliklar sariqlikning davriy shakllarini keltirib chiqarishi mumkin. Bu kasalliklar chaqaloqning jigar faoliyatining meʼyordagi vaqtdan chetga chiqishiga olib keladi.

Infektsiyalar: Infektsiyalar, ayniqsa, neonatallik davrida chaqaloqlarni jigar va boshqa organlar tizimiga taʼsir qilishi mumkin. Viruslar, bakteriyalar yoki boshqa mikroorganizmlar chaqaloqlarda oʻzgarishlarga olib keladi va ularning jigar faoliyatini buzadi.

Tashqi muhit taʼsiri: Onaning homiladorlik davrida isteʼmol qilgan dori-darmonlar yoki zararlangan atrof-muhit ham chaqaloqda patologik sariqliklarni keltirib chiqarishi mumkin. Bunday holatlar onaning sogʻligʻi va yashash sharoitlariga bogʻliq boʻlishi mumkin.

2. Patologik sariqliklarning uchrash chastotasi. Oʻzbekistonda patologik sariqliklarning uchrash chastotasi toʻgʻrisida aniq statistik maʼlumotlar mavjud

МЕДИЦИНА, ПЕДАГОГИКА И ТЕХНОЛОГИЯ: ТЕОРИЯ И ПРАКТИКА

Researchbib Impact factor: 13.14/2024

SJIF 2024 = 5.444

Том 3, Выпуск 04, Апрель

bo'lmasa-da, ushbu holatlarning yangi tug'ilgan chaqaloqlar o'rtasida sezilarli darajada uchrashini ta'kidlash mumkin. Mamlakatda bolalar sog'ligini saqlash tizimining yaxshilanishi va erta tashxis qo'yish tizimining rivojlanishiga qaramasdan, patologik sariqlik holatlari ba'zan yuqori darajada uchraydi. Tadqiqotlar shuni ko'rsatadiki, chaqaloqlarning 1-2 foizi turli sabablar tufayli patologik sariqliklar bilan tug'iladi.

3. Patologik sariqliklarni tashxislash va davolash. Patologik sariqlikni aniqlashda, eng avvalo, chaqaloqning terisidagi sarig'likni aniqlash zarur. Bu holatning davomiyligi va darajasi uning patologik yoki fiziologik sariqlik ekanligini aniqlashga yordam beradi. Diagnostika jarayonida quyidagi usullar qo'llaniladi:

Klinik tekshiruv: Chaqaloqning jismoniy holati, terisidagi sariqlik va boshqa belgilari diqqat bilan tekshiriladi. Bu orqali sariqlikning sababi aniqlanadi.

Laborator tahlillar: Qon tahlili, jigar funksiyalarini tekshirish, bilirubin darajasini o'lchash va boshqa biokimyoviy tahlillar orqali patologik sariqlikni aniqlash mumkin. Ultrasonografiya (USG):

Jigar va boshqa ichki organlarning holatini aniqlash uchun ultrasonografiya qo'llaniladi. Bu usul orqali jigar kasalliklari va boshqa patologiyalar aniqlanishi mumkin. Patologik sariqlikni davolashda muhim omil bu tezkor tashxis va samarali davolashni amalga oshirishdir. Bu jarayonda quyidagi davolash usullari qo'llaniladi:

Fototerapiya: Jigar faoliyatining normallashtirilishi uchun fototerapiya usuli samarali hisoblanadi. U bilirubinni sintez qilishni tezlashtiradi va chaqaloqni tezda davolashga yordam beradi.

Dori-darmonlar: Jigar faoliyatini yaxshilash uchun dori-darmonlar, ayniqsa, gepatoprotektorlar va vitaminlar qo'llaniladi. Boshqa davolash usullari:

Agar patologik sariqlik genetik yoki infeksiyon sabablar tufayli yuzaga kelgan bo'lsa, tegishli davolash kurslari va qo'shimcha tekshiruvlar o'tkaziladi.

4. Profilaktika. Patologik sariqliklarni oldini olishda erta tashxis qo'yish, ona va bola sog'lig'ini nazorat qilish, homiladorlik davrida zarur tibbiy maslahatlarni olish juda muhimdir. O'zgartirishlar va profilaktik choralar chaqaloqlarda sariqlikning oldini olish va sog'lom rivojlanishni ta'minlash uchun zarurdir.

Xulosa:

Patologik sariqliklar yangi tug'ilgan chaqaloqlarda keng tarqalgan va jigar bilan bog'liq tizimlarning buzilishi natijasida yuzaga keladigan muhim tibbiy holatlardir. Ushbu holat, ayniqsa, chaqaloqlarda organizmning to'liq rivojlanmaganligi sababli,

МЕДИЦИНА, ПЕДАГОГИКА И ТЕХНОЛОГИЯ: ТЕОРИЯ И ПРАКТИКА

Researchbib Impact factor: 13.14/2024

SJIF 2024 = 5.444

Том 3, Выпуск 04, Апрель

erta tashxis va to'g'ri davolash zarur. Patologik sariqliklarning rivojlanishiga bir qancha omillar sabab bo'ladi, jumladan, jigar kasalliklari, metabolik buzilishlar, genetik nuqsonlar va infeksiyalar. Bu omillar chaqaloqlarda jigar va boshqa organlar faoliyatining buzilishiga olib keladi, natijada sariqlik yuzaga keladi. Patologik sariqliklarning uchrash chastotasi O'zbekistonda o'rtacha yuqori bo'lib, ayniqsa, jigar kasalliklari va infeksiyalar bilan bog'liq holatlar ko'proq uchraydi. Biroq, bu muammo jamiyatda ongli profilaktika va erta tashxis qo'yish orqali kamaytirilishi mumkin. Tibbiyot sohasidagi so'nggi yutuqlar, ayniqsa, fototerapiya va zamonaviy dori-darmonlar yordamida, sariqlikni davolashning samaradorligini oshirishga imkon yaratmoqda. Shuningdek, genetika va metabolizmni aniqlashda yangi usullar chaqaloqlardagi sariqlikni aniqlashda katta yordam beradi. Patologik sariqliklarni davolashda, birinchi navbatda, jigar faoliyatini tiklash uchun zarur bo'lgan dori-darmonlar va fototerapiya kabi zamonaviy metodlardan foydalanish muhim ahamiyatga ega. Agar sariqlik infeksiya yoki genetik kasalliklar tufayli rivojlansa, alohida davolash usullari qo'llanilishi kerak. Shu bilan birga, chaqaloqlarda sariqlikning oldini olish va uning rivojlanishiga yo'l qo'ymaslik uchun profilaktik choralarga alohida e'tibor berish zarur. Homiladorlik davrida onaning sog'lig'i va tibbiy monitoringni kuchaytirish, chaqaloqlarni tibbiy ko'rikdan o'tkazish va kerakli testlarni amalga oshirish orqali bu holatlarning oldini olish mumkin. Patologik sariqliklarni erta aniqlash va davolash nafaqat chaqaloqlarning sog'lig'ini saqlashga yordam beradi, balki sog'liqni saqlash tizimining samaradorligini oshiradi. Yangi tug'ilgan chaqaloqlarni davolashda mutaxassislar tomonidan o'tkaziladigan yuksak malakali tekshiruvlar, tegishli tibbiy choralarning qo'llanilishi va ularning holatiga mos keladigan davolash usullarining ishlatilishi katta ahamiyatga ega. Shunday qilib, patologik sariqliklarni erta davolash va profilaktik choralar ko'rish orqali chaqaloqlarning sog'lom o'sishini ta'minlash mumkin. O'zbekistonda sog'liqni saqlash tizimining takomillashuvi va zamonaviy tibbiy yondashuvlar yordamida, bu muammo yanada samarali hal qilinishi mumkin.

Foydalanilgan adabiyotlar ro'yxati:

1. Qodirov, M. A. (2018). Bolalar kasalliklari va ularning davolash usullari. Toshkent: O'zbekiston tibbiyot akademiyasi.
2. Karimov, R. N. (2020). Jigar kasalliklari va neonatologiyada sariqliklar. Toshkent: O'zbek tibbiyot nashriyoti.

МЕДИЦИНА, ПЕДАГОГИКА И ТЕХНОЛОГИЯ: ТЕОРИЯ И ПРАКТИКА

Researchbib Impact factor: 13.14/2024

SJIF 2024 = 5.444

Том 3, Выпуск 04, Апрель

3. Islomov, I. T. (2019). Neonatal kasalliklar va ularning tashxisi. Buxoro: Buxoro davlat tibbiyot instituti.
4. Bekmuhammedov, A. M. (2017). Metabolik buzilishlar va yangi tugʻilgan chaqaloqlar. Samarqand: Samarqand davlat universiteti.
5. Shukurov, A. B. (2018). Chaqaloqlar va bolalar nevrologiyasidagi zamonaviy yondashuvlar. Toshkent: Tibbiyot nashriyoti.
6. Yusupov, M. Z. (2021). Patologik sariqliklar va neonatal kasalliklar. Andijon: Andijon tibbiyot instituti.
7. Rasulov, S. K. (2020). Jigar va buyrak kasalliklari. Toshkent: Oʻzbekiston tibbiyot nashriyoti.
8. Urazov, I. S. (2016). Genetik nuqsonlar va ularning chaqaloqlarga ta'siri. Toshkent: Oʻzbekiston tibbiyot akademiyasi.
9. Egamberdiev, A. R. (2020). Sariqlik va uning davolash usullari. Buxoro: Buxoro davlat tibbiyot instituti.
10. Mirzaeva, S. N. (2018). Sariqliklar va chaqaloqlarda ularning tashxisi. Samarqand: Samarqand tibbiyot instituti.
11. Usmanov, R. S. (2017). Fototerapiya va neonatallik davrida davolash. Toshkent: Oʻzbekiston tibbiyot akademiyasi.
12. Ahmedova, G. B. (2019). Neonatal sariqliklar va ularning oldini olish. Tashkent: Oʻzbekiston tibbiyot akademiyasi.
13. Rakhmanov, N. A. (2021). Neonatal davolashda yangi yondashuvlar. Toshkent: Oʻzbekiston tibbiyot akademiyasi.
14. Ziyodullayev, F. M. (2020). Sariqlik va uning xavfli asoratlari. Fargʻona: Fargʻona davlat universiteti.
15. Khamidov, M. T. (2022). Jigar va metabolik kasalliklar. Toshkent: Oʻzbekiston tibbiyot nashriyoti.